

Coregonus peled Peledsik

Underbett, många gälträfsständer och en relativt bred analfena skiljer sammantaget peledsiken från andra sikfiskar i Bottenhavet. En östlig art som påträffas sporadiskt i Sverige.

KÄNNETECKEN Totallängd 60 cm. Kropp långsträckt, sammanpressad från sidorna. Munnen är framåtriktad, och överkäken når på sin höjd bakåt till ögats framkant. Underkäken är något framskjutande, så att nosen verkar aningen spetsig.

Första gälbågen har 46–69 gälträfsständer. Ryggfenan är lång med spetsigt främre hörn. Långt bak på ryggen, ovanför analfenan, sitter en rundad fettfena med relativt smal bas och bakåtriktad fri lob. Analfenan

FAMILJ Salmonidae – laxfiskar

ORDNING Salmoniformes
FAMILJ
SLÄKTE

Familjen laxfiskar (Salmonidae) omfattar minst 40 arter på norra halvklotet. De är långsträckta, spolformade fiskar med små fjäll och liten fettfena samt en karakteristisk yngelfärg; den s.k. stirrteckningen med stora mörka, ovala fläckar längs kroppssidorna. Skelletet är ofta dåligt förbenat. Till skillnad från sikfiskar har de tänder på mellankäksbenet. Alla laxfiskar utom harrarna i släktet *Thymallus* har fler än 100 fjäll längs sidolinjen. Släktena *Salmo* och *Salvelinus* finns

representerade både i Nordamerika och Eurasien, medan arterna i släktet *Oncorhynchus* naturligt hör hemma i västra Nordamerika och angränsande delar av nordöstra Asien. I Eurasien finns också släktena *Brachymystax* och *Hucho*. Donaulax *Hucho hucho* kan nå en storlek av 165 cm, och ett par släktingar (*Hucho taimen* och *Hucho perryi*, vilken ibland förs till släktet *Parahucho*) kan bli omkring 200 cm långa.

Stirr hos laxfiskar har stora mörka fläckar i en rad längs kroppen.

ILLUSTRATION: LINDA NYMAN

Laxfiskarna förokar sig i sötvatten (eller i några fall i svagt bräckt vatten), och många tillbringar hela livet där. Andra är anadroma, dvs. de vandrar ut i havet (där tillgången på föda brukar vara rikligare) och växer sig stora, varefter de simmar tillbaka till sin födelseflod för att leka. Båda strategierna kan förekomma inom samma art och t.o.m. inom samma bestånd. Lektiden för våra *Salmo*-arter infaller från senhösten till vårvintern. Honorna gräver bogropar med hjälp av slag från stjärten. Den grovkorniga rommen grävs ned i bottengruset. Därefter förekommer ingen ytterligare vård av avkomman. De befruktade romkornen utvecklas långsamt och kläcks först följande vår. Efter att ha levt på gulesäcken en tid tar sig larverna upp ur gruset och lever sedan som så kallad stirr en kortare eller längre tid – från några månader till flera år. Stirren, som karakteriseras av stora mörka fläckar i en rad längs kroppssidan, är stationär och håller sig mest nära botten, där den försvarar ett födorevir. Hos anadroma former omvandlas stirren senare till smolt, dvs. den genomgår en metamorfos till ett vandrande, pelagiskt och marint stadium som främst livnär sig av fiskar. Smoltifieringen innebär bl.a. att fisken blir silverfärgad istället för fläckig. Dessutom blir den ofta mer långsträckt och får mörkare fenkanter samt längre tänder. Smolten har en mycket större kapacitet att

utsöndra överskottssalt med kloridcellerna i gälarna än stirren och klarar bättre av att leva i saltvatten. Smoltifieringen sker på våren; hos lax, ibland redan vid ett års ålder i den sydligare delen av utbredningsområdet och vid minst två års ålder i den norra. Efter omvandlingen vandrar smolten nedströms och ut i havet. I havet tillväxer den och får så småningom – utan större fysiologiska eller utseendemässiga förändringar – ett övervägande silvrigt, spolfformat vuxenutseende som hos lax kallas blanklax. Efter att ha växt till i havet återvänder laxfiskarna till sin hemflod, som de lärt sig känna igen på vattnets lukt under smoltstadiet. Eftersom laxfiskarna återvänder till sitt hemmavatten har varje flod ett separat bestånd även när fiskar från olika floder växer upp i samma område i havet. Uppvandringen sker ofta flera månader före själva leken, och de uppvandrande fiskarna slutar att äta och mognar färdigt i floden. Många hanar blir köns mogna redan på stirrstadiet. Dessa stirrhanar saknar de stora hanarnas lekfärger och andra sekundära könskaraktärer, och de har mycket lägre nivåer av androgener (hanliga könshormoner). Däremot är testiklarna större i förhållande till kroppsvikten än hos de stora fiskarna. Mogna stirrhanar uppvaktar inte honor utan smyger sig istället på de stora lekande fiskarna för att försöka ”stjäla” befruktningar.